

SKÖTSELPLAN
FÖR NATURRESERVATET
VALÖN
ORUST KOMMUN

Tillhör länsstyrelsens beslut 1989-08-07
Dnr 231-23179/89

LÄNSSTYRELSEN I GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN
FÖRVALTARE : SKOGSVÅRDSSTYRELSEN

Denna skötselplan för naturreservatet Valön är en något reviderad upplaga av ett förslag till skötselplan utförd av Lennart Olsson 1975 (stencil, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län). 1974 gjordes även botanisk inventering av ön av Christer Olsson (Olsson C. Naturreservatet Valön, botanisk inventering samt förslag till skötselplan. SNV PM 601).

1 ALLMÄN BESKRIVNING

1.1 Data

Avsatt genom beslut av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län 1974-05-28.

Areal 220 hektar.

Kommun Orusts

Läge I västra delen av Stigfjorden i Tegneby och Stala socknar. Reservatet återfinns på topografiska kartbladet Göteborg NV samt på det ekonomiska kartbladen 070 99 , 071 90 och 081 00.

Syfte med avsättningen: Att bevara områdets värde för rörligt friluftsliv och vetenskaplig naturvård samt möjliggöra fortsatt kulturmarkshävd.

1.2 Naturförhållanden

Valön läge öster om den sydvästra delen av Orustlandet och Lyrön ger ett visst skydd för västliga vindar. Detta har tillsammans med öns varierande topografi utgjort betydelsefulla faktorer för bl a betingelserna för jordbruk och bosättning samt lövskogvegetationens utformning.

Ön karakteriseras av kuperade hållmarksområden med insprängda dalstråk. Berggrunden, en ögonrik gnejsgranit är genomdragen av olika spricksystem som går i huvudsakligen nordost-syd-västlig riktning.

Särskilt framträdande är den sprickdal som delar ön i ungefär två lika stora delar. Dalgångens botten är liksom de övriga större dalgångarna täckta av marina leror och upptas av odlings- och betesmarker. På öns södra del befinner sig dessa i olika stadier av igenväxning, medan de i norr fortfarande hävdas. Här finns ett

ursprungligt bohusslänskt odlingslandskap med små åkerlyckor, slåtterängar, strandängar, hållmarksområden med utmarksbeten och ålderdomlig, väl bibehållen bebyggelse.

Skogsvegetationen på Valön är koncentrerad till randområden mellan berg och kulturmark. Randlövsskogarna är ekdominerade och träden ställvis av en ansenlig ålder. Det är en fråga om begränsade bestånd av mager ängsekskog eller risdominerad hedskog. På norra delen av ön bär skogsmarken ofta spår av tidigare betesdrift.

De höglänta hållmarksområden är exponerade för västliga vindar och den öppna hållmarksrasheden utgör här ett naturligt klimaxstadium. På mer skyddade hållmarkspartier märks en viss invandring av lövvegetationen. Kolonisationen går dock mycket långsamt, varför dessa områden har behållit sin öppenhet, trots att utmarksbetet till största delen upphört.

Valöns stränder domineras av nakna klippor. I skyddande lägen uppstår finsedimentstränder med smala strandängspartier. De strandnära områdena är, framför allt i norr, mycket långgrunda och utgör goda näringsområden för andfågel och rastande vadare.

Badmöjligheter finns på öns sydliga delar, där inslaget av lera är mindre och stränderna betydligt brantare.

Öns fritidbebyggelse, som består av ett tjugotal hus, är koncentrerad till den sydöstra delen. De många fritidstomterna inom detta parti minskar framkomligheten och gör det mindre lämpat som strövområde.

En mer detaljerad bild av naturförhållandena ges i samband med beskrivning av de olika skötselområdena.

2 DISPOSITIONS- OCH SKÖTSELPLAN

2.1 Allmän målsättning

Målsättningen för naturreservatet Valön är dels att bevara öns värden för det rörliga friluftslivet och de vetenskapliga naturvärdena dels att i största möjliga omfattning bibehålla det gamla odlingslandskapet. De stora landskapliga och kulturhistoriska kvaliteterna, som jordbrukslandskapet i norr inrymmer, bevaras bäst genom ett levande jordbruk. På övriga områden bör de kulturmarker, som ännu inte vuxit igen för starkt, hävdas genom anordnande av bete. Framkomligheten längs stränder och på stigar upprätthålles genom återkommande röjningar.

2.2 Allmänna principer för reservatets skötsel

Hävd av kulturmarker

Åkerbruk förutsätts förekomma i oförändrad omfattning. Uppodling av tidigare åkermark har inte bedömts vara ett realistiskt alternativ vid skötselplanens utarbetande, **även om det för några områden kan ses vara önskevärt.**

Slätter på ängsmarker bör ske i den omfattning som anges under 2.5. på fuktig mark bör slätter utföras på ett sådant sätt att markskador undviks.

Stängsling utföres på lämpligt sätt. I första hand bör om möjligt befintliga stengårdsgårdar bevaras och underhållas.

Bete med får, nötkreatur eller hästar bör förekomma i den omfattning som anges under 2.5.

De betesbetingade ljunghedarna som stadda i långsam igenväxning bör i delområdena **1 och 2 hävdas genom röjningar och bete, eventuellt i kombination med svedjning.** Detta för att det ålderdomliga kulturlandskapet skall bibehålla sin ursprungliga karaktär. Betet bör helst ske under vår och försommar då ljung- och buskskott är späda och lättillgängliga för djuren. Övriga hållmarksytor kräver ingen speciell skötsel, men ett extensivt bete kan tillåtas om det är önskevärt från praktiska synpunkter.

Skogsbestånd

Randlövskogarna, som utgör biologiskt intressanta biotoper, bör så långt som möjligt lämnas utan åtgärder och ingen beskattning av de äldre trädbestånden eller borttransport av fallna träd bör förekomma. I några betespräglade avsnitt rekommenderas ett fortsatt bete. Detta anges närmare under 2.5.

Efter samråd med marksägare bör de planterade barrskogbestånden borthuggs successivt. Därefter kan självsådd lövskog få utvecklas fritt.

Uttag av husbehovsvirke kan ske genom beskattning av barrträdbestånden eller i samband med landskapsvårdande röjningar.

Bebyggelse

De traditionella, tidstypiska bebyggelsen på norra Valön är kulturhistoriskt intressant och ett värdefullt inslag i landskapsbilden. **Det är önskevärt att underhållsätgärder och**

reparationer exteriörmässigt utföres enligt äldre byggnadstraditioner.

Faunavård

Vid röjningar eller skötelseåtgärder inom reservatet bör alltid eventuella konsekvenser för faunan beaktas. Utgallringar av löv- och enbusksnår bör ej ske under häckningsperioden.

Vidare bör ej ängsslåttern ske för tidigt då bland annat raphöhns häckar på öns slåtterängar.

Förvaltaren bör årligen kontrollera häckfågelfaunan inom reservatet. Länsstyrelsen kan vid behov förordna om tillträdesförbud.

Röjning

Röjningar skall ske i den omfattning som anges i 2.5. röjningsavfallet kan bortforslas eller brännas på platsen på ett sådant sätt att minsta möjliga markskada uppstår. Eldning på klippor, blockmark eller i känsliga vegetationssamhällen får ej ske.

2.3 Tillsyn

Vegetationsutvecklingen, förändringar i faunan och besöksfrekvensen i reservatets bör kontrolleras fortlöpande. Vidare bör tillses att för reservatets givna föreskrifter efterlevs.

2.4 Renhållning

Strandstädning av främst plast, glas och papper utföres regelbundet på öns väst- och sydsida som är mest frekventerade. Inom övriga områden är en mer punktvis städning tillräcklig.

2.5 Detaljbeskrivning och åtgärder för skötselområden

Valö naturreservat har indelats i skötelseområden på grundval av naturliga eller kulturbetingade gränser mellan olika markområden.

Skötselområden 1

Beskrivning

Ängsmarker och strandängar hävdade genom slåtter och bete.

Målsättning

Slätter- och ängsmarker omgivna av öppna hållmarker.

Åtgärder

Engångsåtgärd: -

Underhållningsåtgärd: Den nuvarande hävden bibehålles. Om markägaren så önskar kan de områden som tidigare utgjort åker, åter uppodlas. Lövvegetationen i ängsmarkernas randområden röjes, när så erfordras. Stigarna i området hålles framkomliga.

Skötselområde 2

Beskrivning

Hällmarksområde med några små fuktängspartier i områdets centrala del och lövsnår.

Målsättning

Öppna hållmarker med fuktängar och begränsade lövsnår.

Åtgärder

Engångsåtgärd: -

Underhållsåtgärd: Bete i området i kombination med röjningar av lövsly och expanderade snårvegetation. Stigen i områdets norra del hålls öppen.

Skötselområden 3

Beskrivning

Terrassformigt sluttande ängsmark på sandig morän. Vid bergfoten finns begränsade trädbestånd med gran, björk och ek. de övre delarna av ängsmarken utgöres av torräng med enbuskar. De lägre partierna närmast strandlinjen upptas av friska till fuktiga ängsmarker och strandängar. Mot öster finns smärre risheds- och hållmarkspartier. Vid udden mitt i området ligger en sjöbod med tillhörande småbåtsbrygga.

Målsättning

Betespräglade ängsbackar med spridda enbuskar och randskog.

Åtgärder

Engångsåtgärd: Granarna i randskogen bör successivt avverkas i samråd med markägaren.

Underhållsåtgärd: Bete. Snårvegetationen hålls efter genom återkommande röjningar.

Skötselområden 4

Beskrivning

Området utgör de centrala delarna av odlingslandskapet på norra Valön och innefattar åkermark, strandängar samt slåtter- och betesängar. Partiet sydöst om viken är mycket flackt och domineras av lerjordar, medan de sluttande ängsmarkerna närmast berggrötterna upptas av sandjordar. Ägogränserna är utmärkta med stengärdesgårdar. Den ursprungliga bebyggelsen är väl bevarad och inplacerad i landskapet på ett för skärgården karaktäristiskt sätt.

Målsättning

Ett oförändrat odlingslandskap med nuvarande markanvändning.

Åtgärder

Engångsåtgärd: Röjning av de nypon- och slånbuskar som vandrat in på ängsmarken i områdets norra del. Granarna vid bergfoten mot öster bör successivt avverkas i samråd med markägaren.

Underhållsåtgärd: Bete. Ett intensivare betestryck är dock önskevärt i området. Röjning vid behov. En förutsättning för att området ska kunna bevara sin struktur är att jordbruksdriften upprätthålls. Förvaltaren bör hålla sig underlättad om markägarens intentioner och ta ställning till vidare åtgärder om jordbruksdriften skulle hota att upphöra. Stigarna i området hålles framkomliga.

Skötselområden 5

Beskrivning

Klåva med sluttande ängsmark, delvis igenvuxen med björk och al. Områdets östra del omges av lövbuskridåer och busksnår har även vandrat in på ängsmarken. Den västra delen är starkt igenväxt med al och björk och på de mellanliggande torrare partierna har lövsnår vandrat in.

Målsättning

Betesbackar med randlövskog i sydväst.

Åtgärder

Engångsåtgärd: Rövning av snårvegetationen som vandrat in på ängsmarken och utglesning av björk och al så att en fri sikt från stigen ut mot Valösund erhålles. Längs bergfoten mot söder lämnas en orörd bård av lövvegetationen.

Underhållsåtgärd: Bete, helst med nötkreatur. Rövning vid behov. Stigen i området hålles framkomlig.

Skötselområden 6

Beskrivning:

Ohävdad ängs- och åkermark. Södra delen av området är kraftigt igenväxt av al och enbuskar. Ett par mindre trädgårdsland finns i området.

Målsättning

Betesängar, i den södra delen hagmarkskaraktär.

Underhållsåtgärd: Ängsmarken bör hållas efter genom bete och rövningar vid behov. Enbeståndet i områdets södra del utglesas. Stigen hålles framkomlig.

Skötselområden 7

Beskrivning:

Delvis ohävdade ängs- och åkermarker omgivna av randlövskog i Valöns centrala dalgång. Områdets norra och södra delar kännetecknas ännu av relativt öppen åker- och ängsmark. I de centrala delarna har igenväxningen nått längre och karakteriseras av fuktängsvegetationen med invandrande slyvegetation av al, björk, asp och viden. Längst i norr och i söder förekommer på några försumpade partier täta bladvassbestånd. Genom området löper en stig.

Målsättning:

Öppen ängs- och/eller åkermark omgiven av randlövskog.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: De kraftiga igenvuxna mellersta partierna röjes på al, björk, asp och viden. Den lövridå som övertvärrar dalgången i denna del borttages helt.

Underhållsåtgärd:

Bete, återkommande röjningar och vasslätter. Diket i dalen behöver rensas med jämna mellanrum för att förhindra vidare utbredning av de försumpade vassområdena. Granarna i områdets mellersta del bör efter samråd med markägaren successivt avverkas och ersättas med självföryngrad lövträdsvegetation. Stigen hålles framkomlig.

Skötselområde 8

Beskrivning

Klåva med ungskog, snårvegetation och ängsfragment. Området har tidigare utgjort åker- och betesmarker men är numera starkt igenväxt.

Målsättning:

Sluten lövskog.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Röjningar längs stigen för att öka framkomligheten.

Underhållningsåtgärd: Gallringar av de tätaste lövträdsbestånden, varvid ek och björk gynnas. Alsumpskogen närmast stranden lämnas orörd. Stigen hålles öppen.

Skötselområde 9

Beskrivning

Igenväxande åker- och ängsmark. På åkermarken i områdets östra del dominerar högörtvegetationen med hundloka, kvickrot och tuvtåtel. Mot sydväst övergår den i ängs och randlövsvvegetationen. Skaljordförekomst ger här upphov till en något rikare växtlighet med bl a blåsippa och gullviva.

Ängsmarken i områdets västra del utnyttjas till viss del som trädgårdsland för intilliggande fritidsbebyggelse, men stora delar kännetecknas av kraftiga busksnår av nypon, en, slån och apel samt i norr av ett mindre lövskogsparti. Mot söder övergår ängsmarken i flacka hållmarkspartier. En stig löper genom området.

Målsättning:

Delvis öppen betesäng och randlövskog.

Åtgärder

Engångsåtgärd: Järnskotet i områdets västra del bortstädas. Buskröjning i anslutning till bebyggelsen.

Underhållningsåtgärd: Bete med nötkreatur eller får. Buskröjning vid behov. Framkomligheten på stigen kontrolleras regelbundet.

Skötselområde 10

Beskrivning:

Igenväxande ängsmarker. Området har tidigare brukats som slåttermark. I den nordöstra delen ligger en gammal åkerteg som nu nästan helt vuxit igen till björkskog.

Målsättning

Betesäng omgiven av lövträdsdungar och hållmarker.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Lövridån mot skötselområde 9 bortröjes, liksom de buskar som vandrat in på ängsmarken. I de avsnitt där aspsly tenderar att vandra in på ängsmarken röjes asparna i randskogen.

Underhållningsåtgärd: Bete med nötkreatur eller får.

Skötselområde 11

Beskrivning:

En till stor del högvuxen, vidkronig randekskog med ängsartat fältskikt dominerar området. I norr finns ängsmark med trädgårdsodlingar i anslutning till bebyggelsen.

Målsättning:

Den nuvarande fördelning av öppen respektive skogsklädd mark bibehålles. Lövskogen får utvecklas fritt inom nuvarande gränser.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållningsåtgärd: Bete eller slåtter på ängsmarken.

Skötselområde 12

Beskrivning:

Sluttande frisk ängsmark, starkt igenväxt, omgiven av randsnärsvegetation bestående av asp, ek och björk. Vid strandlinjen finns en välutvecklad bård av alskog. I områdets norra del ligger en vattensamling omgiven av torvmark och en delvis igenväxt fuktäng.

Målsättning:

Den nuvarande fördelningen av öppen respektive skogsklädd mark bibehålls. Lövslogen får utvecklas fritt inom nuvarande gränser.

Åtgärder:

Underhållningsåtgärd: Framkomligheten i området bör bibehållas. I övrigt får området utvecklas fritt från åtgärder.

Skötselområde 13

Beskrivning:

Strandpartier (klipp eller blockstrand) som utnyttjas av båtturet fritidsfolk och badande.

Målsättning:

För friluftslivet attraktiva stränder.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållningsåtgärd: Återkommande strandstädningar.

Skötselområde 14

Beskrivning:

Udde med torräng och tilltalande hållmarksvegetation med styvmorsviol, trift, tjärblomster, strandglim, sandlök och vårspergel. Området utnyttjas av båtturet folk. I torrängen finns spår efter sandtäkt.

Målsättning:

Klippstränder med torräng.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Sår efter sandtäckerna efterbehandlas.

Underhållningsåtgärd: Återkommande strandstädningar.

Skötselområde 15

Beskrivning:

Djupt inskuren vik på Valöns södra sida. Viken omges av smala strandängar med bl a rödsvingel, salttåg, agnsäv och saltstarr. Innanför strandängen vidtar en alridå. I anslutning till diket norr om viken finns högortsvegetation, dominerad av älgört. Dalbottens sidor upptas här av svagt sluttande ängsmarker som hävdas genom slätter.

Målsättning:

Öppna strandängar.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållningsåtgärd: Alridån längs viken västsida och vid diket hålls efter. **Diket i dalgången rensas vi behov.** Ängsmarken hävdas genom slätter eller bete. Stigarna i området hålles framkomliga.

Skötselområde 16

Beskrivning:

Klåva med igenväxande ängsmark. I den torra till friska ängsvegetationen förekommer bl a backnejlika, mjuknäva, vårvicker, backtrav, rödsvingel, ängsgröe och sandstarr. Partiet längst i nordväst utgöres av en sluttande hagmarksartad torräng med busksnår av en, nypon, apel och rönn. Vid strandlinjen finns en välutvecklad alridå. Längs bergfoten i öster utbreder sig en skogsdunge med gran, björk, asp och al. På det centrala delarna av ängsmarken har nypon, slån, apel och apsy vandrat in.

Målsättning:

Lövskog

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Det raserade fårstängslet längs ängsmarken östsida bortforslas och ersätts av självföryngrad lövträdsvegetation, som får utvecklas fritt. Alla gran inom området avverkas successivt i samråd med markägaren.

Underhållningsåtgärd: -

Skötselområde 17

Beskrivning:

Hällmarksområden på Valön med spridda lövträdsdungar av framför allt ek och björk. I området som sammantaget utgör det arealmässigt största förekommer också mindre barrträdsplanteringar.

Randlövskogen vid den centrala dalgången mot skötselområde 7 är ställvis av rikare typ; här förekommer bl a lundelm, vitsippa, lundgröe, svalört, bergslok, kaprifol och skogssallat.

Till hällmarksområdet hör även Getskär, Krageskär och Högholmen på Valöns sydöstra sida. Skären omges av grunda och leriga stränder.

Målsättning:

Hällmarks- och lövskogsområde. Bibehållen randlövskog längs område 7.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållningsåtgärd: Barrträden nedhugges när den avverkningsmogna och självsådda lövskog får utvecklas. Därvid bör samråd med marägaren ske. I några slyartade partier kan en utgallring bli nödvändig för att ett slutet trädsikt skall utvecklas någorlunda snabbt. Lövskogområdena 4 och 7 kan med fördel betas.

3 ÅTGÄRDER FÖR FRILUFTSLIVET

Föreslagna anordningar återfinns på karta, bilaga 2.

Strövstigar: De föreslagna lederna följer i ett stort äldre gångstigar. Stigarna bör markeras i ett avsnitt där orienteringssvårigheter kan uppstå (vid stigmors, över hällar etc). Erforderlig buskröjning utföres längs stigsträckningarna.

Kommunikationer: För närvarande finns inga ordnade båtförbindelser till Valön. Det vore värdefullt om någon form av roddbåtsuthyrning kunde ordnas vid bryggan i Valösund.

Toalett och sopkärl: Den nuvarande besöksfrekvensen motiverar inte uppsättande av sanitära anordningar. Utvecklingen inom reservatet bör dock följas upp noga.

Eventuella sopställ bör i framtiden uppsättas enligt anvisningar, bilaga 2.

Informationsskyltar: uppsättes på de platser som anges i bilaga 2.

ANORDNINGAR FÖR BESÖKANDE

TECKENFÖRKLARING

 Informationstavla

 Båtbrygga

 Sopstall

 Utsiktspunkt

 Vägvisare

 Strövstig

 Stängsel/genomgång

 Tomtmark

